

Nos a peccatis abluant.
Monachorum suffragia
Omnesque cives coelici
Annuntiant votis supplicum
Et vitæ poscant præmium.

A

Laus, honor, virtus, gloria
Deo Patri et Filio,
Sancto simul Paraclito,
In sæculorum sæcula.
Amen.

SECTIO TERTIA. — EPITAPHIA.

I. — EPITAPHIUM ^a HILDIBRATI EPISCOPI.

Pontificis clari hic requiescunt membra sepulti,
Hildibrath dicti, nempe Dei famuli :
Francia quem genuit mater, quem Fulda nutritivit,
Delectu et Patrem hunc sibi constituit.
Nam præsus post hic humili moderamine factus,
Jugiter extersit criminâ cum lacrymis.
Cujus nunc animam fac, tu Dee Christe, beatam,
Hoc dic, o lector, dic, petit ipse Pater.

II. — EPITAPHIUM ^b EINHARDI.

Te peto, qui hoc templum ingrederis, ne nosceret
[spernas
Quid locus hic habeat, quidque tenens moneat:
Conditus ecce jacet tumulo vir nobilis isto,
Einhardus nomen cui genitor dederat.
Ingenio hic prudens, probus actu atque ore facundus
Exstitit, ac multis arte fuit utilis.
Quem Carolus princeps propria nutritivit in aula,
Per quem et confecit multa satis opera.
Nam horum sanctorum ^c condigno functus honore, C
Exquires Romæ corpora duxit et hoc
Ut multis prosint precibus curaque medeke,
Ipsiusque animæ regna poli tribuant.
Christe Deus, hominum Salvator, Rector et Auctor,
Æternum huic requiem da super astra pius.

III. — EPITAPHIUM ^d LOTHARII IMPERATORIS.

Continet hic tumulus memorandi Cæsaris ossa,
Lotharii, magni principis atque pii.
Qui Francis, Italiam, Romanis præfuit ipsis,

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

^a Ex Fuldensis congregationis gremio ad episcopi dignitatem evectus; quain ubi sustinuerit, nullo veterum indicio facile constituas. Hildebertos, quos cum Hilebrati nomine concilio, reperio non paucos. Quid autem Hilt in ejusmodi compositione veteribus Germanis significari, investigat Greiserus noster, in prolegomenis ad Commentarium Pauli Bernriedensis de Vita Gregorii VII.

^b Illoc epitaphium basilicæ Seligenstadiensi scriptum, in qua Eginhardus tumulum accepit; cuius viri sua cætate rerum usu doctrinaque longe principis clarior, apud eruditos fama, quam quæ scholæ attollit debet. Vindicavit autem ab amoris improbi levitate castum ipsius conjugium Cesar Baronius Annalium tomo IX, ad annum Christi 826. Supervixit anno 848, quo secundæ synodo a Rabano celebrata interfuit, una cum ceteris abbatibus Annus vitæ supræmus mihi non pertulit.

^c Sanctorum Marcellini et Petri.

^d Gemma charius hoc monumentum, frustra apud Prümie posteros cœnobitas querendum. Regino in Chronicis, ad annum 855: Lotharius, dispositus

Omnia sed sprevit, pauper et hinc abiit.
Nam bis tricenos monachus sic attigit annos,
Et se mutavit, ac bene pôst obiit ii Kal. Octob.

IV. — EPITAPHIUM ^e HAISTULPHI ARCHIEPISCOPI.

^b Qui intrastis templum, precibus qui impletis et ora,
Discere non pigeat quis tumulo hoc jaceat.
Præsulis Haistulphi sita sunt hoc membra sepulcro,
Pontificale suum qui bene gessit opus.
Bis senis urbem hanc pastor qui rexerat annis,
Dogma et apostolicum protulit ore, manu.
Justitiae custos, rectus patiensque, benignus,
Fidus in eloquili et pietate placens.
Lulli discipulus, successor rite Riculphi,
Ambobus meritis non minor iste fuit:
Quis te, sancte Pater, cum Christo nesciat esse,
Splendida quem tecum vita fuisse probat?

V. — EPITAPHIUM ^f OTGARI ARCHIEPISCOPI.

Qui intrasti templum, pronus qui hanc sitis ad aram,
Non spernas, lector, hunc titulum legere.
Nam hic tibi mox pandit tumulus sit cuius, et isthic
Otgarii nomen factaque clara dabit,
Pectore sub cuius regnans patientia victrix,
Fluctibus in tantis anchora fixa fuit.
Felle carens, animo placidus, dulcedine pastus,
Præsulis officium rite peregit ovans.
Quattuor hic lustra, binos complevit et annos,
Moxque urgente die raptus ab orbe fuit.
Hunc meliore via credo ad coelestia vectum,
Non premit urna rogi, sed tenet aula poli.

ataque ordinatis regni negotiis, valedicens suis, mundum reliquit, atque in Prümiam monasterium veniens, conam capitis depositus, habituque sanctæ conversationis suscepto, in religionis professione diem clausit extreum in Kalendas Octobris. » Qui dies signate epitaphio subjicitur, a quo discedit Annalium ecclesiast. scriptor, qui quartum Kalend. Octobris ex sua, ex aliorum quoque sententia, sextum expressit; meminitique Lotharium a Rabano laudatum in libro de Anima, et ab Angelomo, præfatione in Cantica.

^e De quo consule rerum Moguntiacarum lib. iv, in Haistulpho, ubi licet tumulus non diserte ostendatur, illum tamen cum hoc epitaphio in S. Albani monasterio olim exhibutum, et a Rabano illustratum, ea verba docent, quibus locus is avorum memoria, bello Brandenburgico, sacrilegia flamma proditur deletus.

^f Et is monumentis Ecclesiæ Moguntinæ cantatus est. Anno Christi 847 relicta vita, in S. Albani saecello, quod D. Bonifacii titulum habuit, sepultus, a successore Rabano ornatus est hoc epitaphio.

Rex regum Christus, huic latus semper adesto,
Et nobis clemens sis sine fine Deus.

VI. — EPITAPHIUM ^a RABANI ARCHIEPISCOPI.

Lector honeste, meam si vis cognoscere vitam
Tempore mortali, discere sic poteris.
Urbe quidem hac genitus sum, ac sacro fonte renata.
In Fulda post haec dogma sacrum didici. [tus,
Quo monachus factus seniorum jussa sequebar,
Norma mihi vite regula sancta fuit.
Sed licet incaute hanc nec fixe semper haberem;
Cella tamen mibimet mansio grata fuit.
Ast ubi jam plures transiissent temporis anni,
Convenere viri vertere fata loci:
Me abstraxere domo invalidum regique tulere,
Poscentes fungi presulis officio,
In quo nec meritum vitae nec dogma sepertum est,
Nec pastoris opus jure bene placitum.
Promptius erat animus, sed tardans debile corpus,
Fecl quod poteram, quodque Deus dederat.
Nunc rogo te ex tumulo, frater dilecte, juvando
Commendes Christo me ut precibus Domino:
Judicis aeterni me ut gratia salvet in ænum,
Non meritum aspiciens, sed pietatis opus.
Raban nempe mihi nomen, et lectio dulcis
Divinæ legis semper ubique fuit.
Cui Deus omnipotens tribuas coelestia regna;
Et veram requiem semper in arce poli:

VII. — EPITAPHIUM ^b ALCUINI.

Hic, rogo, pauxillum veniens tu siste, viator;
Et mea scrutare pectore dicta tuo.
Ut tua deque meis agnoscas fata figuris,
Vertatur species ut mea sicque tua.
Quod nunc es, fueram famosus in orbe viator,
Et quod nunc ego sum tuque futurus eris.
Delicias mundi casso sectabar amore,
Nunc cinis et pulvis; vermbus atque cibus.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

^a Hoc epitaphium verbatim prope expensum a se in Moguntiacis edidit Nicolaus Serarius; et ab ipso superstite dum Rabano conscriptum ostendit, et praeter alia coarguit quoque versum contextus. Publicarat jam ante Melchior Hittorpius in Commentario de divinis catholicæ Ecclesie Oficiis, ubi Rabani libris de Institutione clericorum præligitur, cum hac epigrapha: *Epicedion Rabani Mauri in vitum suum.* Jacobus Wimpelingius, ante centum amplius annos, ad calcem operis Acrostichidum de sancta cruce rejecit seu ex ruderibus monasterii Montis S. Albani, quod jam tunc cesserat Canonicis, erutum et addit, in Moguntinensi cathedra sedisse annis novem, obiisse an. 856: sepultum in monte S. Albani, inde Fuldam translatum; cui parum concors Trithemius, cum S. Maximum et S. Rabanum ab Alberto cardinale Moguntia exportatos scribit in Saxoniam, conditosque in Hallensi S. Mauritii basilica, anno 1515. Sanctis autem anumerari Rabanum, etsi privati quidam monent scriptores, in publicum tamen, vel hic etiam Fulda, neque prolabantur, neque audiuntur.

^b Alcuni seu Albini Flacci, viri suis temporibus in rerum maximarum scientia summi, quis laudes preconiaque nescit? Trithemius in illustrium scriptorum censu illum in merito posuit. Multa ipsius hac

A Quapropter potius animam curare memento

Quam carnem, quoniam haec manet, illa perit.
Cur tibi rura paras, quam parvo cernis in antro
Me tenet hic requies, sic tua parva fiet?
Cur Tyrio corpus inhias vestirier ostro,
Quod mox esuriens pulvere vermis erit [edet]?
Ut flores pereunt, vento veniente minaci,
Sic tua namque caro gloria tota perit.
Tu mibi reddie vicem, lector, rogo, carminis buja,

Et dic, da veniam Christe, tuo famulo.

Obsecro, nulla manus violet pia jura sepalet,

Personet angelica donec ab arce tuba:

Qui jaces in tumulo, terræ de pulvere surge;

Magnus adest Judex millibus innumeris,

Alchuanus nomen erat, sophiam mihi semper amavi,

B Pro quo funde preces, mente legens titulum.

^c VIII. — EPITAPHIUM ^c REGINBALDI CHOREPISCOPI.
Ecce Reginbaldus pausat chorepiscopus isthic,
Corpore sed tantum, spiritus astra petit:
Ore manuque simul populo huic qui præfuit apte,
Mercedem plenam cui dabit omnipotens.

IX. — EPITAPHIUM ^d EIGILI ABBATIS.

Ingrediens lector per parvi domatis antrum,

Cerne legens titulum nosceque fata viri.

Abbas iste fuit famosi nominis Eigel,

Qui jacet in tumulo; sed super astra manet,

Hoc quoque coenobium rexit feliciter ipse

Multaque facta bona rite peregit ovans.

Martyris ergo sacra cum præsule transtulissa,

C Ac binas pariter has dicat ecclesiæ.

Post haec alta petit, animamque ad sidera misit,

Corporis infirmi membra locavit et hic.

Huic quoque Rabanus, vialis successor, amando

Conscripti hunc titulum: Christus ultrosque jura.

X. — EPITAPHIUM ^e WALACHFREDI ABBATIS.

Noscere quisque velit tumulo hoc quis conditus er-

[est]

estate ingenii monumenta in lucem prolata; inter quæ posteriores non ferunt, quæ tom. I, V et VI Antiq. Lectionis, vir juris ac veteris memoria callens, Henricus Canisius, qui hoc epitaphium ipsius, Albini an Rabani ingenio scriptum intexit, de quo libro i. Antiq. Fuldens. inquisivimus, cum viena Fuldanæ Hirsfeldensis ecclesia Albini cineres et urnam sibi vindicet. Mortuum ferunt anno 804, et titulus i. Canisio proponitur, quo beata memorie dominus

D Alcuinus abba obiisse scribitur in pace, xiv Kalend Junias. Tom. VI Antiq. Lect. et ad eandem dies Martyrologio Rabani ejus celebratur depositio.

^e Absque Rudolphi commentario fuisset, hujus Reginbaldi jam nulla memoria viveret. Traditur itaque in Actis Rabani, Olgarii archiepiscopi suisse suffraganeus, sive chorepiscopus, et Rabano in transversis condendisque SS. Venantii, Urbani et Quirini, aliorumque divorum reliquiis, sedulum et præmio a fuuisse constat.

^f De Ægile abbatte Fuldensi, Rabani educatore, actum supra.

^g Sancti Bonifacii.

^h S. Salvatoris et S. Michaelis.

ⁱ Augiae divitis is abbas, Walafredi Strabi non vulgo notior, discipulus Rabani, et in S. Galli

Perlegat hunc titulum, omnia sique sciet.
Ergo Walachfredus tumulatus sorte quiescit,
Presbyter et monachus, ingenio hic validus.
Abbas cœnobii hujus, custosque fidelis,
Hic fuerat caute dogmata sacra legens.
Nam docuit multos, metrorum jure peritus;
Dictavit versus, prosa facundus erat.
Invitans instanter oves ad pascua Regis,
Distribuit dulcem fratibus ore salem.
Moribus ipse probus, virtutum exempla reliquit.
Discipulis pastor, plebis et almus amor.
Mors fera sed juvenem hinc rapuit, damnumque fe-
[rebat]
Multis, sed Christus hunc tulit ad Superos.
Quisquis hunc titulum recitas, pro hoc posco fideles
Funde preces Christo, sique places Domino.

XI. — EPITAPHIUM ADALBARDI.

Hic jacet inclusus Adalhardus nomine dictus,
Unus de clero, mors fera quem rapuit.
Hartnandus titulum quem condidit ipse precando,
Cui dicat lector: Tu miserere, Deus.

XII. — EPITAPHIUM ISANBERTI PRESBYTERI ET MONACHI.
Noricus ex patribus ego sum Germanicus exsul,
Wasconia genitus, presbyter et monachus.
Nomen sique meum quæris tu, lector, honeste,
Isanbert dicor, cui miserere, Deus.

XIII. — EJUSDEM.

Noricus ex genere fueram atque Aquitanicus ortu,
Francia meque aluit, quoive sui monachus.
Ferrum me clarum dudum dixere parentes,
Mortis nunc tumulo vincula dira premunt.

XIV. — EJUSDEM.

Norica prima parens fuerat, Aquitania mater,
Francia me rapuit, presbyter atque fui.
Qui vixi monachus Isanbert nomine dictus,
Cujus tu, lector, esto memor precibus.
Ecce tibi, ut peteras, conscripsi promptus amore,
Versus ad tumulum, dulcis amice, tuum:
Tripliciter condens titulum, Trinumque precando,
Quod te conservet summus ab arce Deus.
Tu memor esto mei cum vivas sanus in orbe,
Post funus tecum ut latus ad astra petam.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

Fuldensi monasteriis educatus. De quo tom. VI An-
tiq. Lect. ex diversis multa collegit Henricus Cani-
sius, et in Antiq. Fuld., lib. 1, laude eum sua pro
merito cohonestavimus. Creatum abbatem voluit in
ordine duodecimum, anno Christi 842 obiisse in Au-
gia, quo hoc epitaphium transmissum an. 849, re-
giminis sui octavo; ut Jodocus Meztlerus, lib. de il-
lustribus Viris S. Galli, ex Hermanno Contracto, do-
cuit.

* Repetitum ab ultima Christianorum antiquitate, nonne vocabulum Patribus usurpatum pro religiosa et consecrata Deo semina: id quod valde significanter S. Hieron. ep. 22, ad Eustochium: Maritorum experta dominatum, viduitatis præferunt libertatem. Castæ vocantur et nonnæ. Consule.

† Plane consentiens huic epitaphio Reginonis Chronicon. Anno Dominicæ Incarnationis 851 obiit He-

PATROL. CXII.

Nobilis ecce jacet tumulata hic semina Wigfrid,
Quam Saxo atque Thuring gaudent habere genus.
Hæc quoque conjugium sortita ac pignora prompsit,
Et post busta viri nonna dicata Deo est.
Nam titulum scribi hunc ejus quoque filia fecit,
Theotfrid, quæ matri jungere funus amat.

XVI. — EPITAPHIUM IRMINGARDIS.

Ingrediens quisquis hanc ædem rite revisas,
Noscerre te libeat quid tumulo hoc lateat.
Femina hic pausat Augusta et nobilis ortu,
Irmingarda cui nomen erat deditum.
Quæ hoc opus incipiens hic aulam condere jussit
Ad Christi laudem atque sui requiem.

¶ Nam pia reliquias sanctorum ex urbe receptans

Romana, huc vexit hicque locavit eas,
Ipsorum caperet meritis ut gaudia vitæ,
Delicti ac veniam perciperet precibus.
Caste conversans mundana hæc gaudia sprevit,
Pauperibus larga omnibus apta bonis.
Nobiliter vixit, aliis exempla reliquit
Virtutum, sibimet præmia læta parans.
Hæc quoque dum expleret juvenile hic tempus et
Maturæ ætatis inciperet, jam obiit. [annos],
Linquens regna soli penetravit regna polorum,
Cum Christo et sanctis gaudia vera tenens.
Hanc rogo tu, lector, commenda rite Tonanti
Assiduis precibus, Christus eam ut habeat.
Cum quo congaudens vivat feliciter ipsa
C Angelicis semper mixta beata choris.
Has ego Rabanus confeci versibus odas,
Ex obitu mæstus, ex requie et gratulans.

Obit autem Irmingarda imperatrix anno Dominicæ Incarnationis DCCCL, indictione XIV, XIII Kal. Aprilis, in die Parasceve, hora quasi sexta, et requievit in pace.

XVII. — EPITAPHIUM TUTINI.

Hic jacet insignis vir, nomine Tutin, humatus.
Complens communem, sorte vocante, diem;
Alta clarorum qui natus stirpe parentum,
More omni proceres æquiparavit avos.
Ingenio, probitate, fide verbique decore

D rimingardis regina, conjux Lotharii imp. venerabilis et Deo acceptabilis matrona. At priscis diplomatis nomen etiam imperatricis præferre observavimus. Porro Irmingardia Augustæ in prænibili Alsatici soli virginin monasterio, quod Ehrinsteinum appellant, sepultura obvenit: id vero monasterium Hirmingardis, uxor Ludovici Pii, circa annum Domini 819 felici origine beasse; Lotharius autem et ejus conjux Irmingardis multis opibus cumulasse scribitur. Unde Bruschii placita in catalogo Argenticensium episcoporum non dissimiles, qui cum Lotharii reginæ tribuit parthenonis originem, hanc et filiam ejusdem nominis ibi tumulatas accepit. Sed auscultem hic magis recentioris, haud vulgaris notæ scriptoris, Francisci Guillinnanni arbitrio, quem adeas licet in Hattoriis Argentoratensis Ecclesiæ episcopo vicesimo uno.

Inter regales vixit honore viros.
Quem juvenem mediis cecidisse viriliter armis
Effecit Domini gratia magna sui.
Frater pontificis fuit ille celerrimus armis,
Qui **huc germani** detulit ossa sei.
Flecte genu, palmasque leva, bone lector, et orans
Dic, precor : Ambobus propitiare, Deus.

XVIII. — EPITAPHIUM GUNDRAMNI.

Hic locus [fecce] tenet congestos rite sepulcris
Cultorum cineres ac tegit ipse suos.
Nam Gundramnus adest isthic, et corpore subitus
Sarcophago latitat, spiritus alta petit.
Pro quo tu, lector, digneris fundere Christo,
Posco, preces Domino, ut faveat famulo.

XIX. — EPITAPHIUM a OTDRUDAE CONJUGIS EJUS.
Conjux namque hujus Otdruda et nomine dicta,
Cespite contexta hic condita rite jacet.
Horum nempe datu Bonifacius obtinet istum
Martyr rite locum, consecrat et Domino.
Christe Deus hominum Salvator, Rector et Auctor,
Æternam in cœlis da pius his requiem.

XX. — EPITAPHIUM b RATLAICI PRESBYTERI.
En servus Christi Ratlaicus nomine dictus
Corpore hic pausat, spiritus alta petit.
Presbyter hic fuerat, sophiæ et studiosus amator,

A Officium abbatis et bene gessit opus.
Solers ac strenuus divinæ dogmate legis
Scrutando didicit atque alios docuit.
Is ex Colonia adveniens regi en Ludovico
Conjunctus valde utilis huicque fuit.
Plures nam docuit verbis, et scribere fecit,
Quæ fuerant apta plurima ad officia.
Nam juvenis vitam hanc linquens migravit ad zibn,

Atque ibi cum Christo gaudia vera tenet.
Est locus in primo felix Oriente remotus
Qua patet æterni maxima porta poli.
Nec tamen æstivos hiemis vel propinquus ad ortus
Sed qua sol verno fundit ab axe diem.
Illic planities tractus diffundit apertos,
Nec tumulus crescit, nec cava validis biat.

B Sed nostros montes, quorum juga cæsa (cela) pa-
[tan],
Per bis sex ulnas iniminet [eminet] ille locus.
Hic solis nemus est et consitus arbore multa
Lucus, perpetuo frondis honore virreas:
Cum Phaeontieus flagrasset ignis ab axe,
Ille locus flammis in violatus erat.
Et cum diluvium mersisset fluctibus orbem.
Deucaleoneas exsuperavit aquas.
Non hunc exsangues morbi, nec ægra senectus,
Nec mors crudelis, nec metus asper adit.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

a In obscura privatorum memoria nihil hic occurrit ex cogitatu promptius quam quod lib. iii Antiq. Fuld., cap. 13, in monasterii Solæhosii originibus traditum est, ubi facta mentio Guntrami nepotis Rabani, cuius donatione tractus ille terrarum, in Bambergæ et Eistadii diocessione limitibus, monasterio Fuldeni obtigit. Neque prohibet ibi capellanum et D. sacrum salutari: cum enim in palatio militasse, et regia liberalitate S. Soke curiam impetrassæ scribitur, fieri potuit ut maturior jam annis, post ma-

C trimonium abdicato sæculo, monastichen amplevit, et hinc iterum ad regum obsequia traductus. Nostre conjecturæ favet iste versiculus :

Horum nempe datum Bonifacius obtinet istum
Martyr rite locum, consecrat et Domino.

b Ejus in hymnis meminimus, seu successoris Ep-hardi, et abbatis Seligenstadiani; hic jam iustus honoribus a Rabano cumulatur.

DUBIA ET SPURIA.

Anacleta quædam RABANI et aliorum non dissimilis argumenti et styli, digna quæ ad memoriam antiquitatis, dispersa et dissipata, recolligantur.

I.

Alexandri et Fabiani pontificum Romanorum elogium, quod eis Rabanus scrispsit postquam illorum reliquias in monasterium et ecclesiam B. Dei Genitricis intulit apud Fuldam, in colle septentrionali, quem superioris sæculi injuria vastatum novis operibus jam exornat reverendissimus abbas Joannes Fridericus.

Pontifices summi, Roma **huc** quos misit habendos,
Rectores fuerunt sedis apostolicæ.
Hos servos Christi Raban suscepit ovando,
Illorumque ossa hoc condidit et loculo.
Levitæ ergo duo prædicta ex urbe secuti,
Venerunt istuc, digni et honore suo.
Quos idem famulus Domini mox obvius, astans
Supplex accepit, hicque simus posuit.

D Martyr Alexander, martyr Favianus et ipse,

Huc venere simul, doctor uterque pius.
Discipuli Christi, papæ dignique ministri,
Felicissimus hic Agapitusque manent.
Omnes hi pariter aulam hanc satis ossibus ornati.
Virgo Dei genitrix quam dicat et meritis.
Vos quoque qui intrastis templum, istos cum preci
Patronos vobis querite in auxilium.

II.

Sanctorum Urbani et Quirini ac Venantii ossa in ecclesia montis S. Joannis Baptiste conditæ : et versus eorum honori erecto ciborio sequentes Rabano inscripti sunt.

Precursor Domini, Christum qui tinxerat unde